

РОЛЬ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ «ІСТОРІЯ ТУРИЗМУ» У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ТУРИЗМОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

*Андрій Кузишин,
декан географічного факультету*

Підготовка фахівців у сфері туризму та рекреації в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій вимагає поєднання практикоорієнтованих знань із фундаментальною теоретичною підготовкою. Туризм як галузь діяльності характеризується високою динамічністю, залежністю від глобальних процесів, культурних змін, мобільності населення та геополітичних чинників. У зв'язку з цим особливої ваги набуває формування у майбутніх фахівців здатності до системного аналізу туристичних процесів, усвідомлення закономірностей їх історичного розвитку та прогнозування перспективних напрямів еволюції галузі.

Освітній компонент «Історія туризму», який вивчається на першому рівні вищої освіти, виконує у структурі підготовки бакалаврів туризму важливу світоглядну й методологічну функцію. Він формує основу для розуміння сутності туристичної діяльності як соціокультурного явища, дозволяє простежити еволюцію форм подорожей, інфраструктури гостинності, туристичних ринків та інституційних моделей організації туризму.

Відповідно до Стандарту вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 242 «Туризм» (затвердженого у 2018 році), підготовка фахівців має забезпечувати формування інтегральної компетентності, яка полягає у здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері туризму з використанням теорій і методів туристичної науки.

Нагадаємо, що Стандарт передбачає формування загальних (здатність до аналізу й синтезу, критичного мислення, міжкультурної комунікації, роботи з інформацією) та спеціальних (фахових) компетентностей, пов'язаних із розумінням туристичних процесів, функціонуванням туристичних систем, аналізом туристичних ресурсів і ринків. У цьому контексті дисципліна «Історія туризму» відіграє роль базового теоретичного компонента, що забезпечує методологічне підґрунтя для засвоєння інших фахових дисциплін («Міжнародний туризм», «Менеджмент туризму», «Маркетинг туризму» освітні компоненти з організації різних видів туристичної діяльності).

Вивчення історії туризму сприяє формуванню інтегральної компетентності майбутніх бакалаврів туризму шляхом засвоєння логіки розвитку туристичних систем у різні історичні періоди. Аналіз етапів становлення туризму – від подорожей античного світу та середньовічних паломництв до індустріального і постіндустріального туризму – дозволяє

студентам усвідомити взаємозв'язок між рівнем соціально-економічного розвитку суспільства та формами туристичної мобільності.

Історико-генетичний підхід, закладений у змісті дисципліни, формує здатність до комплексного бачення туристичних процесів, що є необхідною умовою для розв'язання складних практичних завдань у сфері туризму. Таким чином, освітній компонент безпосередньо відповідає вимогам Стандарту щодо підготовки фахівців, здатних працювати в умовах невизначеності та багатофакторності.

Однією з ключових загальних компетентностей, що формується у процесі вивчення історії туризму, є *здатність до критичного мислення, аналізу і синтезу*. Розгляд еволюції туристичних подорожей у різні історичні епохи (античність, середньовіччя, індустріальний і постіндустріальний періоди) дозволяє студентам аналізувати причинно-наслідкові зв'язки між суспільним розвитком, рівнем економіки, технологічними досягненнями та масштабами туристичної мобільності. Порівняння різних історичних моделей туристичної діяльності формує здатність критично оцінювати сучасні туристичні практики, виявляти їх сильні та слабкі сторони, а також прогнозувати можливі напрями трансформації галузі.

Важливою складовою загальних компетентностей є комунікативна та міжкультурна компетентність (*здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, ...*) яка послідовно формується в межах дисципліни «Історія туризму». Туризм упродовж усієї історії був і залишається специфічною формою міжкультурної взаємодії, що відображає рівень відкритості суспільств, їхні цінності, традиції та культурні коди. Аналіз історичних прикладів подорожей, паломництв, освітніх турів, гран-турів дає змогу студентам усвідомити роль туризму у формуванні культурного діалогу, толерантності та взаєморозуміння між народами. Це безпосередньо відповідає вимогам Стандарту щодо здатності випускників ефективно взаємодіяти в мультикультурному середовищі.

Не менш значущою є здатність до роботи з інформацією (*навички використання інформаційних та комунікативних технологій*), яка формується завдяки використанню різноманітних історико-географічних та краєзнавчих й країнознавчих джерел. У процесі навчання студенти працюють з згаданими типами текстів, статистичними даними, картографічними матеріалами та візуальними джерелами, що сприяє розвитку навичок пошуку, аналізу, систематизації та інтерпретації інформації. Такі уміння є універсальними та

затребуваними в сучасній туристичній діяльності, де важливу роль відіграє аналітика, робота з даними та інформаційними ресурсами.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що вивчення історії туризму формує у студентів вміння інтерпретувати сучасні туристичні тенденції крізь призму історичного досвіду, що є важливою складовою професійної зрілості та відповідає загальним результатам навчання, визначеним Стандартом бакалаврської підготовки фахівців у сфері туризму.

Фахові (спеціальні) компетентності бакалавра туризму, передбачені Стандартом вищої освіти України, значною мірою формуються завдяки комплексному засвоєнню соціально-економічних, географічних та історичних аспектів розвитку туристичної діяльності. Освітній компонент «Історія туризму» створює необхідне теоретичне підґрунтя для розуміння функціонування сучасної туристичної системи як складного соціально-економічного явища.

Насамперед дисципліна дозволяє зрозуміти механізми формування туристичних дестинацій. Аналіз історії розвитку відомих туристичних центрів і регіонів демонструє, що їх становлення було зумовлене поєднанням природних, культурних, соціальних та економічних чинників. Усвідомлення цих закономірностей формує у студентів здатність оцінювати туристичний потенціал територій, що є базовою фаховою компетентністю майбутнього бакалавра туризму.

Вивчення історії туризму також сприяє аналізу еволюції туристичної інфраструктури, зокрема засобів розміщення, транспорту, сервісних послуг та організаційних форм туристичної діяльності. Простеження історичних змін у структурі інфраструктури дозволяє зрозуміти сучасні вимоги до якості туристичних послуг, а також тенденції їх подальшого розвитку. Це забезпечує формування професійного бачення та готовність працювати в умовах конкурентного туристичного ринку.

Окреме місце у змісті дисципліни посідає усвідомлення ролі держави та міжнародних організацій у регулюванні туристичної діяльності. Історичний аналіз процесів інституціоналізації туризму, формування національних і міжнародних туристичних організацій, нормативно-правового регулювання туристичної сфери дозволяє студентам краще зрозуміти сучасну систему управління туризмом. Це відповідає вимогам Стандарту щодо підготовки фахівців, здатних орієнтуватися в організаційно-правових основах туристичної діяльності.

Загалом знання історичних моделей розвитку туризму сприяє підготовці бакалаврів, здатних адаптувати класичні підходи до сучасних умов функціонування туристичного ринку, критично оцінювати нові форми

туристичної діяльності та впроваджувати інноваційні рішення. Таким чином, дисципліна «Історія туризму» повністю відповідає вимогам Стандарту вищої освіти України щодо практичної орієнтації та комплексності підготовки фахівців у сфері туризму.

Дидактичний потенціал курсу «Історія туризму». Курс «Історія туризму» характеризується значним дидактичним потенціалом, що підтверджується як змістовними можливостями дисципліни, так і її стійкою присутністю в освітніх програмах підготовки фахівців у сфері туризму в провідних університетах світу. У міжнародній академічній практиці історія туризму розглядається не як допоміжний або факультативний курс, а як фундаментальна складова туристичної освіти, яка забезпечує формування системного бачення розвитку туристичної діяльності.

У світовій науковій літературі історія туризму посідає окреме місце як самостійний напрям досліджень. Праці Дж. Уррі [6], Е. Коена, Дж. Волтона [5], М. Бойера, Д. Тімотті [4] та інших дослідників доводять, що туризм може бути адекватно зрозумілий лише через аналіз його історичної еволюції, соціальних функцій та культурних контекстів. Зокрема, Дж. Волтон у своїх працях підкреслює, що історія туризму дозволяє виявити структурні закономірності формування туристичних ринків і дестинацій, які залишаються актуальними й у сучасну добу глобалізованого туризму [5].

У дидактичному вимірі це знаходить відображення у широкому використанні історико-кейсного підходу, який застосовується у навчальних програмах університетів Великої Британії, Італії, Франції, Іспанії та США. Студенти аналізують реальні історичні приклади розвитку курортів, туристичних міст і регіонів (Брайтон, Ніцца, Венеція, Флоренція, Альпи, Карлові Вари), що дозволяє поєднати історичні знання з сучасними проблемами управління туризмом, овертуризму та сталого розвитку.

Суттєвим елементом дидактичного потенціалу курсу є робота з візуальними та картографічними джерелами, що є характерною рисою світових освітніх практик. У навчальних курсах активно використовуються історичні карти туристичних маршрутів, іконографія подорожей, рекламні матеріали туристичних компаній XIX–XX століть, архівні фотографії та путівники. Такі матеріали не лише підвищують наочність навчального процесу, але й формують у студентів просторове мислення та здатність аналізувати туристичні процеси в географічному вимірі.

У міжнародній педагогічній практиці курс «Історія туризму» часто інтегрується з дослідницькою складовою навчання. Студенти залучаються до міні-досліджень з історії туризму окремих регіонів, типів подорожей або туристичних інституцій. Це відповідає рекомендаціям Всесвітньої туристичної

організації щодо розвитку дослідницьких і аналітичних компетентностей майбутніх фахівців туризму.

Міждисциплінарний характер курсу «Історія туризму», характерний для світових освітніх програм, забезпечує його тісний зв'язок із географією туризму, культурною антропологією, історією культури, менеджментом і маркетингом туризму. Така інтеграція підсилює цілісність освітньо-професійних програм і дозволяє студентам формувати комплексне уявлення про туризм як багатомірне явище.

Висновки. Освітній компонент «Історія туризму» посідає важливе місце в системі підготовки фахівців туризмологічного спрямування першого (бакалаврського) рівня. Його зміст і дидактичний потенціал повністю узгоджуються з вимогами Стандарту вищої освіти України за спеціальністю 242 «Туризм» (2018 р.) та сприяють формуванню інтегральної, загальних і фахових компетентностей майбутніх бакалаврів.

Вивчення історії туризму забезпечує фундаментальну теоретичну базу для професійної діяльності, формує системне бачення туристичних процесів і підвищує готовність випускників до ефективної роботи в умовах динамічного розвитку туристичної сфери.

Список використаних джерел

1. Кузишин А.В. Формування туризму та гостинності як суспільного феномену: шлях від минулого до сучасності, Туризм і рекреація: виклики сьогодення (теорія і практика). Монографія. за заг. ред. д-ра геогр. наук, проф. А. Кузишина, Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2025. С. 8-64.

2. Кузишин А.В. Історія туризму: Навчальний посібник видання друге, доповнене та перероблене. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2025. 264 с.

3. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 24 – Сфера обслуговування, спеціальність 242 – Туризм. Режим електронного доступу – <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/242-Turizm-bakalavr.21.01.22.pdf>

4. Timothy, D. J. Cultural heritage and tourism: An introduction. Channel View Publications. 2011. 509 p.

5. Walton, J. K. (Ed.). Histories of tourism: Representation, identity and conflict. Channel View Publications. 2005. 244 p.

6. Urry, J. The tourist gaze: Leisure and travel in contemporary societies. SAGE Publications. 1990. 176 p.